

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO KODEKSO 2.49 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.49 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas, siekiant Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) įtvirtinti galimybę juridinių asmenų steigėjams pasirinkti, kokią buveinę – fizinę arba virtualią – turėti.

Įstatymo projekto tikslas – įtvirtinti teisinį reguliavimą, kuris leistų juridinio asmens buveinę laikyti fizinę vietą, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas, arba virtualią paskyrą, kai nurodomas elektroninio pristatymo dėžutės adresas Nacionalinėje elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinėje sistemoje.

Ekonomikai tampant vis globalesnei ir didėjant žmonių mobilumui, verslo vykdymo vieta neapsiriboja vienos valstybės ribomis, be to, ji dažnai nesiejama su konkrečiu adresu ir patalpomis, o vykdoma internetinėje erdvėje. Todėl svarbu atsižvelgti į verslo poreikių pasikeitimą ir sukurti tokį teisinį reguliavimą, kuris skatintų vystyti verslą ir gauti optimalią naudą ne tik jo savininkui, bet ir vartotojui, valstybei, o kartu užtikrintų lygiavertes sąlygas Lietuvos konkurencingumui ir ekonomikos augimui.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinimo plano patvirtinimo“, pabrėžiama verslo sąlygų ir investicinės aplinkos gerinimo svarba, siekiant pritraukti užsienio investicijų, tobulinant tarptautinių lygiu vertinamus verslo ciklą (nuo įsteigimo iki pasibaigimo) reglamentuojančius teisės aktus ir procedūras (pagal Pasaulio banko tyrimo „Doing Business“ sritis) (4.2.1 p.). Be to, minėtame plane akcentuojama valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo ir valstybės informacinių sistemų modernizavimo būtinybė ir poreikis didinti viešojo sektoriaus efektyvumą, modernizuojant ir skaitmeninant procesus (3.1.4 p.). Siekiama užtikrinti, kad iki 2020 m. visi viešojo sektoriaus dokumentai būtų siunčiami per Nacionalinę elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinę sistemą (toliau – E. pristatymo sistema).

Civilinio kodekso nuostatos, reguliuojančios juridinio asmens buveinės sąvoką, buvo įtvirtintos beveik prieš du dešimtmečius ir atspindėjo to laikmečio teisinę ir ekonominę buveinės sampratą, kuri buvo siejama su valdymo organų buvimo vieta ir retai atsiejama nuo veiklos vykdymo vietos. Galiojantis teisinis reguliavimas nustato pareigą, steigiant juridinį asmenį, nurodyti jo buveinę – patalpų adresą. Pagal Civilinio kodekso 2.66 straipsnio 1 dalies 4 punktą, registruojant juridinius asmenis, vienas iš nurodomų duomenų – juridinio asmens buveinė. Taip pat buveinė yra būtinas duomuo, kuris yra nurodomas skirtingų juridinių asmenų teisinių formų juridinių asmenų steigimo sandoriuose ir kituose dokumentuose, kuriuos jie naudoja turėdami santykių su kitais subjektais (Civilinio kodekso 2.44 straipsnio 1 dalies 3 punktas, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 7 straipsnis, Lietuvos Respublikos mažųjų bendrijų įstatymo 4 straipsnis, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 5 straipsnis ir kt.). Šis reikalavimas taip pat nustatytas ir Europos Sąjungos bendrovių teisėje. Vadovaujantis 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų 4 straipsnio a punktu, įstatuose arba steigimo dokumente, arba atskirame dokumente,

paskelbtame taip, kaip nustatyta kiekvienos valstybės narės teisės aktuose pagal 16 straipsnį, pateikiama informacija apie registruotą buveinę.

Atsižvelgiant į šiandienos verslo poreikius ir veiklos specifiką, toks reikalavimas tam tikrais atvejais apsunkina juridinių asmenų steigimo procesą, kadangi nuosavybės teise patalpų neturintys juridinio asmens steigėjai, siekdami įregistruoti juridinį asmenį, turi kreiptis į kitus asmenis, turinčius tokias patalpas, ir gauti jų sutikimą (už užmokestį arba nemokamai). Be to, komunikacija su valstybės institucijomis dažnai yra neefektyvi, kadangi, populiarėjant tarpininkavimo paslaugoms, juridinio asmens nurodytu buveinės adresu nėra galimybės rasti juridinio asmens valdymo organų. Tokiu atveju juridinių asmenų registre kaupiami duomenys praranda patikimumą, kadangi nėra tikslūs. Valstybės įmonės Registrų centro duomenimis, šiuo metu egzistuoja kelios dešimtys patalpų adresų, kuriais yra užregistruota tūkstančiai juridinių asmenų. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai suinteresuoti subjektai (valstybės institucijos ir įstaigos, tokių juridinių asmenų kreditoriai) neranda šių juridinių asmenų atstovų nurodytu buveinės adresu. Virtualios buveinės įtvirtinimas padėtų spręsti minėtas problemas – sudarytų sąlygas valstybės institucijoms, juridiniams ir fiziniams asmenims tarpusavyje komunikuoti elektroninėje erdvėje, be kita ko, spręstų popierinių laiškų pristatymo sunkumus ir finansines sąnaudas. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija savo rašte „Dėl juridinio asmens virtualios buveinės įtvirtinimo“ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai pažymėjo, kad, siekdama sudaryti galimybę fiziniams ir juridiniams asmenims siųsti elektronines siuntas vieni kitiems per E. pristatymo sistemą, ketina atlikti reikalingus patikslinimus ir šiuo metu jau yra pateikusi derinti suinteresuotoms institucijoms ir įstaigoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 26 d. nutarimo Nr. 914 „Dėl Nacionalinės elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą. E. pristatymo sistemos reikalingus techninius pakeitimus planuojama atlikti 2018–2019 metais. Atsižvelgiant į tai, kartu galėtų būti atliekami ir pakeitimai, susiję su virtualios buveinės įtvirtinimu, pasitelkiant E. pristatymo sistemą.

2. Projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija (toliau – Ūkio ministerija). Įstatymo projektą parengė Ūkio ministerijos Įmonių teisės ir verslo aplinkos gerinimo departamentas (direktorė Milda Kaupelienė, tel. 8 706 64 747, el. p. milda.kaupeliene@ukmin.lt) Įmonių teisės skyriaus (vedėja Jurgita Staneikaitė, tel. 8 706 64 885, el. p. jurgita.staneikaite@ukmin.lt) valstybės tarnautojai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Civilinio kodekso 2.49 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta, kad juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą. Jeigu juridinio asmens buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine. Visas susirašinėjimas su juridiniu asmeniu yra laikomas tinkamu, kai jis vyksta juridinio asmens buveinės adresu, taip pat atsižvelgiant į Civilinio kodekso 2.49 straipsnio 2 dalį, jeigu juridinis asmuo aiškiai nenurodė kitaip. Sprendimą dėl juridinio asmens buveinės priima steigėjai. Sprendimas dėl juridinio asmens buveinės pakeitimo priimamas juridinio asmens steigimo dokumentų nustatyta tvarka, jeigu kitaip nenustatyta atskirų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad juridinio asmens buveine gali būti laikoma fizinė vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas, arba virtuali paskyra, kai nurodomas elektroninio pristatymo dėžutės adresas Nacionalinėje elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinėje sistemoje. Fizinė juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą. Jeigu juridinio asmens fizinė buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens fizine buveine. Civilinio kodekso 2.49 straipsnio 3–4 dalys išliktų nepakitusios.

Priėmus Įstatymo projekte siūlomas nuostatas, būtų sudaryta galimybė juridiniams asmenims pasirinktinai turėti fizinę arba virtualią buveinę, sukurtos palankesnės sąlygos verslui, atsižvelgiant į vykdomos veikos specifiką pasirinkti, kuri buveinės forma yra tinkamesnė, taip pat būtų sumažinta tenkanti finansinė našta, kylanti dėl tarpininkavimo paslaugų, kai juridinio asmens steigėjai neturi galimybės registruoti juridinį asmenį vienam iš steigėjų nuosavybės teise priklausančiose patalpose ar negali gauti tokio sutikimo registruoti juridinį asmenį iš trečiųjų asmenų ir yra priversti pirkti šias paslaugas rinkoje. Virtualios buveinės įteisinimas leistų supaprastinti įmonių steigimą, taip pat skaitmenizuoti procesus, kurie prisidėtų prie Lietuvos patrauklumo ir šalies konkurencingumo didinimo.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Numatomo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma. Priėmus Įstatymo projektą ir įteisinus virtualią buveinę, būtų supaprastintas juridinių asmenų steigimas, pagerinta komunikacija.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimtas Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir jo plėtrai, kadangi juridinio asmens steigėjams ir dalyviams bus sudaryta galimybė pasirinkti, kokią buveinę turėti. Šis teisinis reguliavimas leis supaprastinti įmonių steigimą, sumažinti steigėjams tenkančią finansinę naštą, taip pat padidinti šalies konkurencingumą užsienyje.

8. Įstatymo projekto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos ne vėliau kaip likus 2 mėnesiams iki įstatymo įsigaliojimo dienos turėtų parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Seimui įstatymų, susijusių su šio įstatymo įgyvendinimu, projektus.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekte sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nesiūloma nustatyti naujų sąvokų ir terminų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir kitos institucijos, įskaitant savivaldybių institucijas, pagal savo kompetenciją ne vėliau kaip likus 2 mėnesiams iki įstatymo įsigaliojimo dienos parengia su šio įstatymo įgyvendinimu susijusių teisės aktų projektus.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Kiek reikės papildomų valstybės biudžeto ir kitų valstybės įstaigų fondų lėšų Įstatymo projektui įgyvendinti, šiuo metu tiksliai apskaičiuoti nėra galimybės. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos duomenimis, priėmus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. rugpjūčio 26 d. nutarimo Nr. 914 „Dėl Nacionalinės elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą, E. pristatymo sistemos tvarkytojas turės Lietuvos Respublikos koncesijos įstatymo nustatyta tvarka išrinkti E. pristatymo sistemos operatorių. Tikslus lėšų poreikis galės būti apskaičiuotas rengiant investicinį projektą dėl E. pristatymo sistemos operatoriaus atrinkimo.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Nagrinėjant galimybes vietoj teisės aktuose įtvirtinto reikalavimo turėti fizinę juridinio asmens buveinę įtvirtinti galimybę juridiniam asmeniui turėti virtualią buveinę, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija 2018 m. kovo mėnesį organizavo susitikimą su suinteresuotomis institucijomis juridinio asmens virtualios buveinės įtvirtinimo galimybėms aptarti. Pasitarime dalyvavo Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, valstybės įmonės Registrų centro ir programos „Kirk Lietuvai“ atstovai. Be to, Lietuvos Respublikos ūkio ministerija 2018 m. balandžio mėnesį kreipėsi į šias institucijas ir įstaigas raštu prašydama pateikti nuomonę dėl juridinio asmens virtualios buveinės reguliavimo įtvirtinimo. Atsakymus pateikusios institucijos atkreipė dėmesį į skirtingus virtualios buveinės įtvirtinimo aspektus, kurie buvo analizuojami rengiant Įstatymo projektą.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Juridinio asmens buveinė“, „juridinis asmuo“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Programos „Kurk Lietuvai“ atstovai 2018 m. kovo 14 d. pristatė atliktą tyrimą ir vykdymas viešąsias konsultacijas dėl galimybės įkurti virtualią buveinę Lietuvoje. Tyrimo metu buvo analizuojami politiniai, ekonominiai, socialiniai ir kiti veiksniai, turintys įtakos virtualios buveinės įtvirtinimui, fizinės buveinės apibrėžtis, geroji užsienio šalių praktika, taip pat juridinio asmens virtualios buveinės įtvirtinimui tinkamų elektroninių priemonių analizė. Tyrimo metu buvo padaryta išvada, kad virtualiai buveinei įteisinti reikalingas politinis dėmesys, taip pat esamų sistemų adaptavimas. Komunikacijai tarp valstybės institucijų bei įstaigų ir juridinių asmenų, turinčių virtualią buveinę, vykdyti būtų galima naudoti E. pristatymo sistemą, tačiau būtina toliau ją plėsti, o to negalima atlikti nepakeitus teisės aktų. Virtualios buveinės įteisinimas palengvintų juridinių asmenų steigimo procesą ir komunikaciją su valstybe, taip pat skatintų efektyvesnį turimų priemonių naudojimą, didintų juridinių asmenų skaidrumą ir konkurencingumą. Viešųjų konsultacijų metu buvo vykdomi struktūruoti interviu su suinteresuotų institucijų, įstaigų atstovais bei teisės ir verslo ekspertais. Detaliau su atliktu tyrimu, viešosiomis konsultacijomis ir jų rezultatais galima susipažinti interneto svetainėje www.kurklt.lt (paieškoje įvedus „Virtualios buveinės įkūrimas“).

Ūkio viceministras

Marius Skuodis
2018-03-03